

Uchwała z dnia 12 października 1999 r.

III ZP 7/99

Przewodniczący: SSN Beata Gudowska, Sędziowie SN: Roman Kuczyński, Maria Tyszel (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, z udziałem prokuratora Prokuratury Krajowej Iwony Kaszczyszyn, w sprawie z wniosku Tadeusza G. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w P. o wypłatę dodatku pielęgnacyjnego, po rozpoznaniu na posiedzeniu jawnym dnia 12 października 1998 r. zagadnienia prawnego przekazanego postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 10 lutego 1999 r. [...] do rozstrzygnięcia w trybie art. 390 § 1 KPC:

Czy inwalida I grupy (obecnie osoba niezdolna do samodzielnej egzystencji), którego renta została zawieszona z powodu osiągnięcia dochodu przekraczającego 120% kwoty bazowej, zachowuje prawo do wypłaty dodatku pielęgnacyjnego ?

p o d j ą ł następującą uchwałę:

Osoba niezdolna do samodzielnej egzystencji nie zachowuje prawa do wypłaty dodatku pielęgnacyjnego wówczas, gdy wypłata renty z tytułu niezdolności do pracy podlega zawieszeniu w całości.

U z a s a d n i e

Postanowieniem z dnia 10 lutego 1999 r. [...] Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu na podstawie art. 390 § 1 KPC, przedstawił do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu budzące poważne wątpliwości zagadnienie prawne o treści przytoczonej w sentencji uchwały.

Rozpoznając przedstawione zagadnienie Sąd Najwyższy wziął pod uwagę co następuje:

W pisemnych stanowiskach zarówno Zakład Ubezpieczeń Społecznych jak Prokurator Generalny wnieśli o odmowę podjęcia uchwały prezentując pogląd, że

spór o dodatek pielęgnacyjny jest sporem o ustalenie prawa do renty inwalidzkiej określonej grupy, a więc w sprawie dopuszczalna jest kasacja, a w konsekwencji, z uwagi na treść art. 390 § 1 KPC brak jest proceduralnych podstaw do przedstawienia Sądowi Najwyższemu zagadnienia prawnego.

Wprawdzie w wyroku z dnia 16 kwietnia 1997 r., II UKN 58/97 (OSNAPiUS 1998 nr 1, poz. 30) wyrażono pogląd o dopuszczalności kasacji w sprawie o dodatek pielęgnacyjny, „(...) ponieważ postępowanie sądowe zmierzające do ustalenia uprawnień do dodatku pielęgnacyjnego weryfikuje jedynie ustawowe przesłanki, kreując z mocy prawa to uprawnienie, a przez to spory te mają charakter ustalający, a orzeczenia sądowe zapadłe w ich wyniku mają w istocie rzeczy znaczenie deklarytoryjne. W takim postępowaniu chodzi zatem o ustalenie uprawnienia do świadczenia z zakresu ubezpieczenia społecznego (...)", jednakże skład orzekający w sprawie nie podziela tego poglądu prowadzącego w konsekwencji do wniosku, że również sprawy, w których przedmiotem sporu jest zmiana wysokości renty uzależnionej od ustalenia stanu zdrowia (stopnia niezdolności do pracy), zmiana wysokości świadczenia uzależniona od ustalenia dodatkowych okresów składkowych (nieskładkowych) względnie przez ustalenie innego wskaźnika waloryzacyjnego lub wskaźnika podstawy wymiaru świadczenia, są sprawami o ustalenie prawa i przepis art. 393 pkt 1 KPC nie ma w nich zastosowania. Stanowisko to jest odosobnione i Sąd Najwyższy niejednokrotnie już prezentował odmienne (por. postanowienie z dnia 14 stycznia 1997 r., II UKN 51/96, OSNAPiUS 1997 nr 17, poz. 526, postanowienia jeszcze nie publikowane: z dnia 25 września 1998 r., II UKN 226/98, z dnia 4 lutego 1999 r., II UKN 453/98, z dnia 22 kwietnia 1999 r., II UKN 578/98). W uzasadnieniach tych postanowień Sąd Najwyższy uznał, że skoro przyznanie lub odmowa przyznania dodatku pielęgnacyjnego nie mają wpływu na prawo do emerytury lub renty lecz na ich wysokość, to spór o ten dodatek jest sporem o świadczenie w rozumieniu art. 393 pkt 1 KPC.

Dodatek pielęgnacyjny, stosownie do art. 21 ust. 1 pkt 2 oraz ust. 2 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.), przysługuje osobie uprawnionej do emerytury lub renty, niezdolnej do samodzielnej egzystencji (przed dniem 1 września 1997 r., jeżeli została zaliczona do I grupy inwalidów). Gramatyczna wykładnia tego przepisu, w szczególności sformułowanie: "do emerytury i renty" przysługuje dodatek pielęgnacyjny wskazuje, że dodatek ten nie

jest samoistnym świadczeniem z zakresu ubezpieczenia (zaopatrzenia) emerytalno-rentowego bowiem nie przysługuje on osobom, które nie mają prawa do emerytury lub renty. Jest więc przysługującym niektórym świadczeniobiorcom - z uwagi na ich stan zdrowia lub wiek – zwiększeniem emerytury lub renty i stanowi część składową tego świadczenia

Słusznie podkreślił Sąd Apelacyjny w uzasadnieniu przedstawionego zagadnienia prawnego różnicę pomiędzy art. 82 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), a przepisami ustawy o rewaloryzacji w zakresie uregulowania wypłaty dodatku pielęgnacyjnego osobom, których emerytura lub renta podlega zawieszeniu. Na podstawie art. 82 ustawy o z.e.p. zasadą było zawieszenie prawa do emerytury lub renty (a nie tylko ich wypłaty) w razie zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy z wyjątkiem emerytów lub rencistów uprawnionych do dodatku pielęgnacyjnego. Tym osobom zawieszenie prawa było ograniczone do kwoty „stanowiącej równowartość tego dodatku”. To sformułowanie art. 82 ust. 2 ustawy o z.e.p. przekonuje, że ustawodawca uznawał dodatek pielęgnacyjny za integralną część emerytury lub renty. Gdyby bowiem przepis ten odnosił się do odrębnego, samoistnego świadczenia, to przepis ten miałby inne brzmienie, a mianowicie: „W odniesieniu do emeryta lub rencisty uprawnionych do dodatku pielęgnacyjnego, zawieszenie, o którym mowa w ust. 1, ogranicza się do zawieszenia prawa do tego dodatku.” Charakteru prawnego dodatku pielęgnacyjnego nie zmieniły przepisy ustawy o rewaloryzacji, jednakże - w zakresie omawianym - nie uwzględniono w niej odrębnego potraktowania osób uprawnionych do tego dodatku w porównaniu z pozostałymi emerytami i rencistami. Stosownie do jej przepisów przesłanką powodującą zawieszenie prawa do emerytury lub renty względnie zmniejszenie ich wysokości nie jest już - w przeciwieństwie do ustawy o z.e.p. - czasowy wymiar zatrudnienia lecz wysokość osiąganego wynagrodzenia lub dochodu. Zdaniem składu orzekającego w sprawie, skoro ustawodawca regulując szczegółowo w ustawie o rewaloryzacji zasady zawieszenia prawa do świadczeń emerytalno-rentowych oraz zasady zmniejszenia ich wypłaty pominął uregulowanie z art. 82 ust. 2 ustawy o z.e.p., to należy przyjąć, że pominięcie było zamierzone i prawo do emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy i renty rodzinnej wraz z przysługującym dodatkiem pielęgnacyjnym ulegało zawieszeniu w razie spełnienia przesłanek przewidzianych w art. 24 ustawy o rewaloryzacji.

Sąd Apelacyjny nie wyjaśnił w swym uzasadnieniu, jakie wątpliwości - w tym zakresie - budzi zmiana dokonana w art. 24 ust. 5 ustawy o z.e.p. ustawą z dnia 28 czerwca 1996 r. (Dz. U. Nr 100, poz. 461), który określa przesłanki wydania orzeczenia o niezdolności do samodzielnej egzystencji, dlatego Sąd Najwyższy wykładnię tego przepisu pozostawił poza swoimi rozważaniami.

Sąd Najwyższy zauważa, że stanowisko Zakładu Ubezpieczeń Społecznych oraz Prokuratora, że spór o dodatek pielęgnacyjny jest sporem o ustalenie prawa wydaje się niekonsekwentne, skoro uzasadniając proponowaną treść uchwały (zgodną z przyjętą przez Sąd Najwyższy) Zakład stwierdził, że dodatek ten jest „częścią składową świadczenia emerytalno-rentowego”, a Prokurator podkreślił, że dodatek „przysługuje do emerytury i renty, a więc wówczas, gdy świadczenia te są wypłacane.” Gdyby bowiem prawo do dodatku pielęgnacyjnego było prawem do odrębnego świadczenia nie byłoby podstaw stosowania wobec tego dodatku przepisu art. 24 ustawy o rewaloryzacji, który jednoznacznie stanowi o zawieszeniu prawa do emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy i renty rodzinnej.

Poza zakresem rozpatrywanego zagadnienia pozostaje ewentualne prawo osoby, której prawo do emerytury lub renty uległo zawieszeniu, do pobierania zasiłku pielęgnacyjnego na podstawie art. 14 ustawy z dnia 1 grudnia 1994 r. o zasiłkach rodzinnych i pielęgnacyjnych (Dz. U. z 1995 r. Nr 4, poz. 17 ze zm.).

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy podjął uchwałę jak w sentencji.

=====